

BİBLİYOGRAFYA :

Serkis, *Mu^ccem*, I, 703-704; Brockelmann, *GAL*, II, 173-174; *Suppl.*, II, 171-172; Kehhale, *Mu^ccemü'l-mü²ellifin*, VII, 42-43; a.m.f., *el-^cUlümül-bahte fi'l-^cuşûri'l-İslâmiyye*, Dimaşk 1392/1972, s. 268-269; Ullmann, *Die Medizin*, s. 198, 341; a.m.f., *Die Natur und Geheilmwissenschaften*, s. 35-36; Sarton, *Introduction*, III/1, s. 758-760; Ali Abdullah ed-Difâ', *İshâmü^c ulemâ² i'l-^cArab ve'l-müslimîn fi'l-kimyâ²*, Beyrut 1405/1985, s. 280-295; Ali Cem'an eş-Şekil, *el-Kimyâ² fi'l-^chadâretü'l-İslâmiyye*, San'a, ts. (Mektebetü'l-Cilî'l-cedid), s. 90-92; Fâzıl Halî İbrâhîm, "İzzeddin Aydemir el-Cildekî, mekânethühül-^cilmiyye ve mü²el-fefâtühü fi'l-kimyâ²", *MMMA* (Küveyt), XXIX/2 (1985), s. 613-629; S. Mahdi Hassan, "Jildeki's exposition of alchemy; Dr. Taslimi's examination of Jildaki's Nihayat al-Talab", *Hamdard Medicus*, XXXIII/1, Karachi 1990, s. 5-30; el-Kâmüsü'l-İslâmî, I, 623; G. Strohmaier, "al-Djildakî", *EJ² Suppl.* (İng.), s. 270.

SADETTİN ÖKTEN

CİLİ, Abdülkerim b. İbrâhîm

(bk. ABDÜLKERİM el-CİLİ).

CİLİ, Ahmed b. Sâlih

(احمد بن صالح الجلي)

Ebü'l-Fazl Ahmed b. Sâlih
b. Şâfi' el-Cilî
(ö. 565/1170)

Tarihçi.

18 Zilkade 520 (5 Aralık 1126) tarihinde Gîlân'da doğdu. Ailesi daha sonraki yıllarda Bağdat'a yerleşti. Cîlî'nin babası ve dedesi de tanınmış âlimlerdendi. Dedesine nisbetle İbn Şâfi' diye de bilinir.

Ahmed b. Sâlih küçük yaşta babasıyla birlikte hadis meclislerine katıldı. Sib-

tu'l-Hayyât'tan kıraat dersleri aldı. Ebû Galib b. Bennâ, Ebü'l-Hüseyn b. Ferrâ ve Kadî Ebü Bekir el-Ensârî'den hadis okudu. Babasından, Ebü'l-Hasan Abdüsselâm ve diğer hocalarından hadis rivayet etti ve pek çok hadis yazdı. İbnü'l-Ahdar, Hâfız Abdülğanfî ve Muvaffakuddin el-Makdisî ondan hadis rivayet etmişlerdir. Genç sayılabilecek bir yaşta vefat etmesi sebebiyle kendisinden az rivayette bulunulmuştur. Cîlî, Abbâsîler'in kudretli ve âlim veziri İbn Hübeyle'nin (ö. 560/1165) meclisinde de hadis okudu. Fakat daha çok Ebü'l-Fazl b. Nâsır'ın sohbetlerine devam ederek her konuda onun bilgisinden istifade etti ve onu kendisine örnek aldı. Amelde Hanbelî mezhebine mensuptu. Bazı resmî görevlerde de bulunan Cîlî verem hastalığına yakalanarak 3 Şâban 565'te (22 Nisan 1170) vefat etti ve babasının da defnedildiği Ahmed b. Hanbelî'nin kabrinin bulunduğu mezarlığa gömüldü.

Cîlî tesir altında kalmayan sağlam bir kişiliğe sahipti. Bir defasında kendisinden halifenin haksız olduğu bir konuda lehte şahitlik yapması istenmiş, fakat o bunu kabul etmemiş ve üzerindeki taylasanı çıkarıp, "Benim üzerimde bundan başka hiçbir şeyiniz yoktur" diyerek görevlilerin üzerine atmıştır.

Ahmed b. Sâlih el-Cilî'nin kaynaklarda adı geçen tek eseri *Târîhu Bağdâd*'dir (*Târîhu İbni's-Şâfi^c*) Eser, Hatîb el-Bağdâdî'nin *Târîhu Bağdâd*'ına yazılan bir zeyil olup 463 (1070) yılından yaklaşık 560 (1164-65) yılına kadar gelir. Müellif kronolojik olarak yazdığı eserde sırasıyla her yılın önemli olaylarını ve o yıl içinde vefat eden âlimlerin biyografilerini vermiştir. Müsvedde halinde kalan bu eserden İbnü'n-Neccâr (ö. 643/

1245), İbn Nukta'nın (ö. 629/1231) *el-Muntehab* adlı kitabı vasıtasıyla faydalanmış ve ondan *Târîhu İbni's-Şâfi^c* diye söz etmiştir. Zehebî de Cîlî'nin bu eserinden bahsetmiş ve kitaptan pek çok nakil yapmıştır (bk. *A^clâmü'n-nübelâ²*, XVIII, 236, 274, 278; XIX, 415, 594; XX, 60, 91, 133, 151, 168, 178, 207, 318, 333, 336; XXI, 24)

BİBLİYOGRAFYA :

Sem'ânî, *el-Ensâb*, III, 414; İbnü'l-Esir, *el-Kâmil*, XI, 359; İbnü'd-Dübeysî, *Zeylü Târîhu Bağdâd* (Hatîb, *Târîhu Bağdâd* içinde), Beyrut 1405/1985, XV, 105; İbnü'n-Neccâr, *Zeylü Târîhu Bağdâd*, Haydarâbâd 1398-99/1978-79 → Beyrut, ts. (Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye), nâşirin mukaddimesi, s. YB; Zehebî, *A^clâmü'n-nübelâ²*, XVIII, 236, 274, 278; XIX, 415, 594; XX, 60, 91, 133, 151, 168, 178, 207, 318, 333, 336, 572-573; XXI, 24; Safedî, *el-Vâfi*, VI, 421-422; İbn Receb el-Hanbelî, *Zeylü Tabakâti'l-Hanâbile*, Kahire 1372/1952-53 → Beyrut, ts. (Dârü'l-Ma'rife), I, 49, 213-214, 311-313; *Keşfü'z-zunûn*, I, 279; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, IV, 215; *İzâhu'l-meknûn*, I, 212; Ziriklî, *el-A^clâm*, I, 135; Kehhale, *Mu^ccemü'l-mü²ellifin*, I, 252.

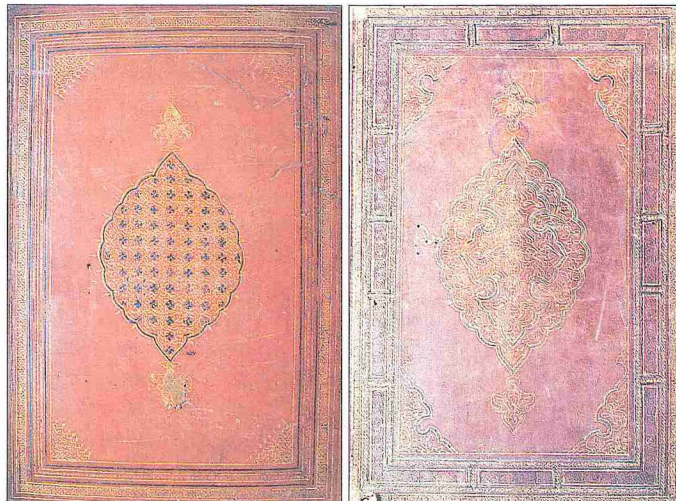
MEHMET AYKAÇ

CİLTÇİLİK

İslâm kitap sanatlarının
klasik çağını Osmanlılar'da
yaşayan bir kolu.

Bir mecmua veya kitabın yapraklarını dağılmadan ve sırası bozulmadan bir arada tutabilmek için yapılan koruyucu kapağa cilt (cild) denilmekte ve Arapça "deri" anlamına gelen bu ismin, genellikle ciltlerin bu işe en uygun malzeme olan deriden yapılması sebebiyle verildiği bilinmektedir.

Ciltçilik, tomar (rulo) şeklinde olan kitapların yerini Romalılar devrinde yapıları dikdörtgen biçiminde kesilmiş kodeksin (mushaf) almasıyla ortaya çıkmıştır. Ele geçmiş en eski cilt kapakları IV. yüzyıla ait olup papirüs üzerine sade ve gösterişsiz bir şekilde meşin kaplanarak yapılmıştır. Sanat eseri niteliği taşıyan ilk ciltler ise VIII-IX. yüzyıllarda Mısır'da Koptlar ve Orta Asya'da Uygurlar tarafından meydana getirilmiştir ve bunların aralarında büyük benzerlikler olduğu görülmektedir. XX. yüzyılın başlarında Alfred von Le Coq tarafından Hoço kazılarında Mani yazmaları arasında bulunan iki cilt parçası, Kopt ciltlerinde olduğu gibi deriden yapılmış ve bıçakla oyularak geometrik motiflerle süslenmiştir. Ayrıca derinin oyulmuş kısımlarının altına altınlanmış deri yapıştırmak suretiyle motiflere çift satırlı ve çift renkli

XV-XVI. yüzyıllara
ait Memlük
ciltleri
(Süleymaniye Ktp.,
Ayasofya,
nr. 2892, 3333)